

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK
UNIVERSITETI**

AMALIY FANLAR FAKULTETI

G'ARB TILLARI KAFEDRASI

**XORIJIY TILNI O'QITISHDA INKLUZIV METODLAR VA
INNOVATSION TADQIQOTLAR MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA**

(ilmiy maqolalar to‘plami)

Toshkent – 2025

“XORIJIY TILNI O'QITISHDA INKLUZIV METODLAR VA INNOVATSION TADQIQOTLAR” MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA – Toshkent: TDSHU, 2025. – 291 b.

To'plovchi va nashrga tayyorlovchi:

G'arb tillari kafedrası o'qituvchisi Musoyev Anvar

Mas'ul muharrir:

G'arb tillari kafedrası v.b. dotsenti, PhD, Abdullayeva Marxabo

Expertlar:

PhD, Saodat Saidakbarova - G'arb tillari kafedrası f.f.n. dotsenti

PhD, Nargiza Adambayeva - Oriental Universiteti f.f.n. dotsenti

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2025-yil 22-fevraldagi 6-sonli majlisi bayonnomasidan

MUNDARIJA

I. INKLYUZIV TA'LIMDA XORIJIY TILLARNI O'QITISH METODLARINING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY QO'LLANILISHI		
1	Istamova Gulnoza Utkurovna Inklyuziv ta'limda til o'qitishning individual yondoshuvlar va metodologiyalari	4
2	Mahmudova Umida, Alimxodjayeva Gôzal Inklyuziv ta'limda til o'qitish va madaniyatshunoslik integratsiyasi	7
3	Maratova Dilbar Shakasimovna Foreign language teaching methods and the inclusive approach	11
4	Saidakbarova Gulnora Botirovna Yangi O'zbekistonda eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni ijtimoiy hayotga moslashtirish texnologiyalarini rivojlantirish	15
5	Shakhnoza Tuychibayeva, Shakhnoza Murakayeva Theoretical foundations and practical application of foreign language teaching methods in Inclusive education	18
6	Razikova Nigora Abdusattorovna Xorijiy til ta'limida inklyuziv metodlar: imkoniyatlar va yondashuvlar	23
II. INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VA ULARNING O'QITISH JARAYONIDAGI O'RNI		
7	Abdullayeva Mukhtasar, Sardor Surmanov Egamovich Assessment methods for critical reading skills in Higher Education	29
8	Babayeva Komila Rishatovna Maxsus ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilarga xorijiy tillarni o'rgatishda texnologiyalar va innovatsion metodlar	35
9	Baxadirova Dildora Azodovna Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni	39
10	Белых Лилия Формирование коммуникативной компетенции при преподавании русского языка в узбекской и интернациональной аудитории	42
11	Буранова Мадина Уктамовна Использование проектной деятельности для развития коммуникативной компетенции учащихся	46
12	Ergesheva Nazira Turalbaevna Cognitive aspects of acquiring subject-specific knowledge in non-linguistic universities	49
13	Fayzullayeva Kamola Sayfutdin qizi Pedagogik tajribani tashkil etish yo'llari	52
14	Jalolova Iroda Mahmudjanovna A2-B2 daraja o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan topshiriqlar tizimi	55
15	Jonimqulov Toxir Ibragim o'g'li Zamon pedagogikasida innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonida muhim ahamiyati	59
16	Karimova Shaxloxon Talabalarning til savodxonligini oshirishda samarali metodlar (boshlang'ich ta'lim yo'nalishi misolida)	62
17	Mirabdullayeva Zulfiyaxon Olimjonovna Modern strategies and perspectives in foreign language education	69
18	Rakhmonberdiyeva Karima Saydanovna	71

	The effectiveness of using interactive methods in independent learning	
19	Khabibullaeva M.E., Shermatova M. The Virtual Quill: Navigating the Landscapes of Online English Instruction	74
20	Samiyeva Sayyora Nematovna Bo'lajak mutaxassislarining ingliz tilida nazariy grammatik kompetensiyasini takomillashtirishda tajriba-sinov ishlari	79
21	Saidova Maxsudaxon Abbasovna, Inomaliyev Ismoil Sun'iy intellekt texnologiyalarining chet tillarini o'rganish jarayoniga ta'siri: imkoniyatlar va muammolar	82
22	Якубова Шахноза Икрамовна Использование педагогических технологий в преподавании сложных предложений русского языка студентам – узбекам	85
III. AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA RAQAMLI VOSITALARDAN FOYDALANISH		
23	Amirova Nigorakhon Pragmatic strategies for using visual perception verbs in Turkish: an analysis of everyday communication	90
24	Eshmuminov Elbek Uktamovich The role of audiobooks in developing listening skills	104
25	Komilova Malikaxon, Xolmatova Mardonaxon Ta'limda ekologik yondashuvlar va yashil infratuzilma	110
26	Саидова Зилола Ураковна Интеграция языка и журналистики для создание глубокого, разнообразного и высококачественного контента	115
27	Sobirova Go'zaloy Asqarovna Ta'limiy o'yinlar samaradorligi- bilim va imkoniyatga asoslanish	117
28	Khayitova Aziza Rakhimovna The Use of art therapy in the process of teaching English in preschool educational organizations	123
29	Yunusova Zilola Practical methods to boost English language skills in young learners	127
IV. TIL O'QITISH JARAYONIDA MADANIY, IJTIMOIIY VA TILSHUNOSLIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH		
30	Abidova Zilola Xabibullayevna O'zbek tili izohli lug'atlarida "bilish" ma'nosini anglatuvchi tafakkur fe'llarining ifodalanishi	130
31	Alimbayeva Shahlo Akmalovna Tilshunoslik kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallardan foydalanish	133
32	Bahrombekova Munisa Mansurovna Exploring ethical values in Uzbek proverbs	136
33	Buranova Lola Uktamovna Dialogik nutq va interaktiv metodlar: samaradorlik tahlili	140
34	Karshibayeva Maftuna Gender konatatsiyasining nazariy kelib chiqishi	143
35	Karimova Diyora Abduvaxidovna Pragmatika va tilning kontekstdagi ishlatilishi	147
36	Musoyev Anvar Abduqodirovich The role of memory mechanisms awareness in efficient language learning and developing vocabulary memorization skills	149
37	Ergashev Doniyor Dovronovich	153

	Talabalarda lingvistik kompetensiyalarni rivojlantirish orqali til satxlarini o'zlashtirish metodikasi	
38	Sultanova Dilorom Baxadirovna Kommunikativ uslub strategiyalarini qo'llash texnologiyasi va mashqlar tizimi	156
39	Xodiyeva Nozima Til va jamiyatning o'zaro ta'siri	159
40	Юсупова Лобар Хусановна Анализ юмористического контента на английском языке с использованием лингвистических и дидактических стратегий	162
41	Fuzaylova Nargiza, Abdusamatova Sevinch Til ta'limiga oid kommunikativ, integrar va kompetensiyaviy yondashuvlar	166
42	Qo'shbaqova Muhayyo Azamatovna Matnning muloqot jarayonidagi o'rni	170
43	Shavkatova Mardona Gender tengligi haqidagi tadqiqotlar yuzasidan maqola	174
44	Habibova Muxabbat Fors tilidagi matn bilan ishlash usullari	177
45	Ходжаханов Музаффар Мухтарович Семантика терминов: основные подходы	181
46	Saidoripova Dilorom Fors tilida ot yasovchi prefiksallik allomorflar	186
47	Uktamova Xilolaxon Dariy tilining hozirgi O'rta osiyo va Afg'oniston hududida tarqalishi va bu hududdagi tillar bilan o'zaro munosabati	192
V. QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIK, CHOG'ISHTIRMA TILSHUNOSLIK VA TARJIMASHUNOSLIK		
50	Abdullayeva Marxabo Milliy-madaniy komponent: mohiyati, turlari va tarjimada ifodalanishi	194
51	Abdurakhmonov Mirshod Olimjon o'g'li Main features of the use of Ergonymic units in English and Uzbek and their consideration in translation	198
52	Abidova Zilola, Xodjayeva Sevara Bexzodovna The Turkish language: A bridge of cultural identity, history, and modern expression	201
53	Adambaeva Nargiza The British library houses a collection of manuscripts in Turkish and other Turkic languages	203
54	Aripova Gulnoza Tulkunovna, Uzoqov Umid Valijon o'g'li Arab tilidan o'zbek tiliga o'zlashgan ilmiy atamalarining leksik-sematik xususiyatlari	209
55	Artikova Lobar Frazologizmlarda milliy madaniyatning ifodasi (ingliz va o'zbek tarjimalari misolida)	211
56	Asqarova Shaxnoza Kamolidinovna "Alpomish" dostoni inglizcha tarjimasida zoonimlarning ifodalanishi	214
57	Begmatova Nigina Expression of cultural realities in English and Uzbek in translation	218
58	Bekmuratova Shohsanam Muxtorbekqizi Maqollarda umuminsoniy qadriyatlar va milliy-madaniy xususiyatlarning tarjima muammosi	222

59	Komilova Dildora Poliglottlik va uning jadidlar ijodidagi talqini	226
60	Maksudova Dilshoda Kaxramonovna Madaniy realiyalar orqali ingliz tili leksikasini o'rgatish: lingvomadaniy yondashuv	229
61	Madaminova Kunduz Alimbayevna Pragmatics in Translation: Balancing Literalism and Communicative Effect	233
62	Mahmudova Umida Maqtash funksional-semantik maydonining sotsiolingvistik xususiyatlari	238
63	Maksudova Dilshoda, Khudoyberdiyeva Shahzodakhon Speech genres and their pragmatic equivalence in the translation process	243
64	Xusamiddinova Malika Mexriddinovna Madaniy pragmatik birliklar va ularning adekvat tarjimai muammolari	246
65	Sattorova Oqila Shabon qizi Muhammad Al-Hattobning "Tarjima va madaniyat arab matnlarida" asarida madaniy yondashuvlarning tarjimashunoslikdagi o'rni	250
66	Shernazarova Hayotxon Ma'rufjonovna Euphemisms as a reflection of social roles: women's speech as an example (based on May Alcott's Little Women)	255
67	Shamuradova Sevar Ilyosovna Fors adabiyotida tasavvufiy motivlar va ularning o'zbek adabiyoti bilan mushtarak jihatlari	258
68	Shahobova Sitora Baxromovna, Hallieva Gulnoz Iskandarovna Lev Tolstoyning Anna Karenina asaridagi bolalar shaxsiyati	261
69	Fayziyeva Adiba Xusnutdinovna Peculiarities of the concept of homeland in English and Uzbek proverbs	264
70	Fuzaylova Nargiza Abdusamatovna The Scientific and Theoretical Foundations of Researching Translations of Uzbek Novels	267
71	Razikova Nigora, Abdullayeva Marxabo Agata Kristining '10 ta negr bolasi' romanida detektiv janring poetik xususiyatlari va yozuvchilik uslubi	271
72	Абидова Зилола Хабибуллаевна, Нуруллаева Дилором Занмствовання и калькирование: Влияние английского языка на современный турецкий: Как английский язык влияет на лексику и фразеологию турецкого языка.	276
73	Xamrabayeva Shirin Chog'ishtirma frazeologiya: O'zbek va ingliz tillarida emotsional ifodaning lingvistik vositalari	281
74	Шукурова Ойша Номик Камол ва Абдулла Қодирий ижодиётида ўзига хослик ва умумият	284
75	Qurbonboyeva Hilola Film dialoglaridagi muqobilsiz leksikaning o'zbek tilidagi ifoda usullari	289

use appropriate approaches, taking into account cultural differences. When translating cultural realities, accurate and precise translation can be obtained using methods such as interpretive translation, equivalence, transposition, and contextual approach.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Абдуллаева, М. Р. (2021). Инглиз тилидан ўзбек тилига таржима жараёни ва унинг моҳияти хусусида. *International journal of discourse on innovation, integration and education*, 2(2), 297-306.
2. Abdullayeva, M. R. (2022). Grouping of opposite options of verbal phrasemas in uzbek language (example of translations of agatha christie's works). *Scientific progress*, 3(2), 190-193.
3. Botirova, D. B., Abdullayeva, M. R., Khaydarov, I. Y., Khaydarova, R. N. A., & Sharofova, S. S. Social Psychological Features of the Process of Professional Stress in Pedagogical Activity. *Journal Power System Technology* ISSN, 1000-3673.
4. G'ulomov, B. (2018). *Madaniy realiyalar va ularning tarjimadagi o'rni*. Tashkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
5. Karimova Z. (2017). *Madaniyatlararo kommunikatsiya va tarjima*. Tashkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
6. Begmatova Nigina. The Impact of Technology and Artificial Intelligence on Learning English. (2025). *Intersections of Faith and Culture: American Journal of Religious and Cultural Studies* (2993-2599), 3(3), 40-43. <https://grmjournals.us/index.php/AJRCS/article/view/7216>
7. Касимова С. Фонологические особенности паузной формы. *Восточный факел*, 1(1), 2015. 17-20.
8. Mamatqulova Z. (2020). *Tarjimada madaniy realiyalar: teoriyalar va amaliyot*. Tashkent: Ilm nashriyoti.
9. Nadirova D. (2016). *Ingliz va o'zbek tillaridagi madaniy farqlar va ularning tarjimada ifodalanishi*. Tashkent: Sharq nashriyoti.
10. Nabieva D. (2019). *Madaniy realiyalarni tarjima qilishda yuzaga keladigan qiyinchiliklar*. Tashkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
11. Khodjayeva, D. K. (2024). GIVING SPEECH LABELS IN TRANSLATIONS AND THEIR INTERPRETATION. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 3(34), 197-203.

MAQOLLARDA UMUMINSONIY QADRIYATLAR VA MILLIY-MADANIY XUSUSIYATLARNING TARJIMA MUAMMOSI

Shohsanam Muxtorbekqizi Bekmuratova
O'qituvchi, Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada umuminsoniy qadriyatlar va milliy-madaniy xususiyatlarning tarjima jarayonidagi o'rni va ahamiyati, nafaqat til o'rganish jarayoni, balki madaniyatlararo aloqalar, dunyoqarash va qadriyatlar sistemasi sifatida ham muhimligi tahlilga tortilgan. Ushbu maqola tarjima qilishda yuzaga keladigan muammolarni, xususan, umumiy insoniy qadriyatlarni milliy madaniyat kontekstida to'g'ri ifodalash zaruratini ko'rib chiqadi. Maqolada, tarjimonning madaniy yondashuvlari, terminologiya va iboralarning o'ziga xosligi,

madaniyatlararo farqlar va ularning tarjimaga ta'siri keltirilgan. Milliy xususiyatlar va qadriyatlar turli madaniyatlar o'rtasida o'zgartirilgan holda qanday ifodalanishi kerakligi muhokama qilinadi. Maqola, tarjima metodologiyasini rivojlantirish va madaniyatlararo to'g'ri muloqotni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: *tarjima, madaniyatlararo aloqalar, tarjimonning roli, madaniyat va til, tarjima muammolari, madaniyatlararo farqlar.*

Абстракт: В статье анализируется роль и значение общечеловеческих ценностей и национально-культурных особенностей в процессе перевода не только как в процессе изучения языка, но и как в системе межкультурной коммуникации, мировоззрения и ценностей. В статье рассматриваются проблемы, возникающие при переводе, в частности необходимость точного выражения общечеловеческих ценностей в контексте национальной культуры. В статье рассматриваются культурные подходы переводчика, специфика терминологии и выражений, межкультурные различия и их влияние на перевод. В нем обсуждается, как национальные особенности и ценности должны быть выражены в измененной форме в разных культурах. Статья важна для разработки методологии перевода и обеспечения правильной межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: *перевод, межкультурная коммуникация, роль переводчика, культура и язык, проблемы перевода, межкультурные различия.*

Abstract: This article analyzes the role and importance of universal human values and national-cultural characteristics in the translation process, not only as a language learning process, but also as a system of intercultural contacts, worldviews and values. This article considers the problems that arise in translation, in particular, the need to correctly express universal human values in the context of national culture. The article presents the cultural approaches of the translator, the specificity of terminology and expressions, intercultural differences and their impact on translation. It discusses how national characteristics and values should be expressed in a modified form between different cultures. The article is of great importance in developing translation methodology and ensuring proper intercultural communication.

Keywords: *translation, intercultural contacts, the role of the translator, culture and language, translation problems, intercultural differences.*

Kirish qismi: Tarjima faqatgina so'zlarni yoki iboralarni bir tildan boshqasiga o'zgartirish emas, balki madaniyatlararo aloqalarning o'ziga xos jarayonidir. Har bir til o'ziga xos madaniyat, urf-odatlar va qadriyatlar tizimiga asoslanadi. Shu bois, tarjima jarayonida milliy-madaniy xususiyatlar va umumiy insoniy qadriyatlarning to'g'ri ifodalanishi katta ahamiyatga ega. Tarjimon, nafaqat tilni bilishi, balki madaniyatlararo farqlarni tushunishi, shu asosda ma'lum iboralar va kontseptsiyalarni to'g'ri va aniq tarzda tarjima qilishi lozim.

O'zbekistonda va boshqa mamlakatlarda tarjima sohasida amalga oshirilgan tadqiqotlar, tarjima qilishda yuzaga keladigan eng katta muammolardan biri, bu milliy-madaniy farqlarni hisobga olish zarurati ekanligini ko'rsatadi. Bu maqolada umumiy insoniy qadriyatlar va milliy-madaniy xususiyatlarning tarjima jarayonida

qanday ifodalanganligi, tarjimonda yuzaga keladigan muammolar va ular bilan bog'liq metodologik yondashuvlar tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Tarjima jarayonida umumiy insoniy qadriyatlar va milliy-madaniy xususiyatlarni to'g'ri va aniq ifodalash bir necha omillarga bog'liq. Tarjimon nafaqat so'zlarni, balki til va madaniyatning umumiy, jahon miqyosidagi qadriyatlarini ham hisobga olish kerak. Umumiy insoniy qadriyatlar - bu barcha insonlar uchun bir xil ahamiyatga ega bo'lgan, dunyo miqyosida o'zgarmaydigan tushunchalardir. Masalan, erkinlik, tenglik, adolat kabi tushunchalar.

Biroq, bu qadriyatlarning har bir madaniyatdagi izohi va ifodasi turlicha bo'lishi mumkin. Misol uchun, "adolat" tushunchasi o'zbek madaniyatida muayyan diniy, tarixiy va ijtimoiy kontekstda talqin qilinishi mumkin, bu esa boshqa madaniyatlarda boshqa ma'nolarga ega bo'lishi mumkin. Shu sababli, tarjimon ushbu qadriyatlarni tarjima qilishda faqat so'zning bir xil ekvivalentini tanlab olishni emas, balki kontekstni va madaniyatlararo farqlarni hisobga olishi kerak.

Milliy-madaniy xususiyatlar tarjima jarayonida alohida o'rin tutadi. Har bir milliy madaniyatda o'ziga xos iboralar, urf-odatlar, adabiy meros, folklor va tarixiy voqealar mavjud. Masalan, o'zbek tilidagi "do'stlik" yoki "mehmondo'stlik" tushunchalari boshqa tillarda to'liq ifodalanmasligi mumkin, chunki ularning ma'nosi faqat o'zbek madaniyatining muayyan kontekstida tushuniladi. Shu sababli, tarjimon madaniy kontekstni yaxshi tushunishi va tarjima qilayotgan asar yoki matnning asl mazmunini to'liq saqlab qolishga harakat qilishi zarur.

Shuningdek, tarjimonlarning lingvistik va madaniy bilimlaridan tashqari, ularning psixologik yondashuvi ham muhim ahamiyatga ega. Tarjimada yuzaga keladigan eng katta muammolardan biri, bu "ekvivalentlik" muammosidir. Tarjima qilinadigan tilning leksik va grammatik tizimi har doim ham boshqa tilning tizimi bilan to'g'ri kelmaydi. Shu sababli, tarjimon ba'zida original matnni faqat so'zma-so'z emas, balki mazmun va kontekstni hisobga olib, moslashtirilgan tarzda ifodalashga majbur bo'ladi.

Tarjima metodologiyasida madaniyatlararo farqlarni hisobga olish va ularni to'g'ri ifodalash uchun bir nechta yondashuvlar mavjud. Birinchi yondashuv, bu "lingvistik ekvivalentlik"dir, ya'ni tarjimonda har bir so'zning aniq ekvivalenti topishga intilish. Biroq, bu yondashuv ko'p hollarda madaniyatlararo farqlarni hisobga olmaydi va natijada matnning asl ma'nosi o'zgarishi mumkin. Ikkinchi yondashuv esa "madaniyatlararo ekvivalentlik"dir, ya'ni tarjima jarayonida madaniyatning o'ziga xos xususiyatlarini saqlashga intilish.

Bundan tashqari, tarjima qilishda "adaptatsiya" va "interpretatsiya" usullaridan foydalanish ham muhimdir. Adaptatsiya usulida, tarjimon matnni yangi madaniyatga moslashtiradi, ba'zan original matnning ba'zi qismlari yoki tushunchalari o'zgartiriladi. Interpretatsiya usulida esa, tarjimon asl matnning ma'nosini o'zbek madaniyati kontekstida izohlaydi va ba'zi tushunchalarni yoki iboralarni moslashtiradi.

Tarjima sohasida ishlaydigan olimlar, masalan, V.N.Komissarov, Y.S.Stepanov va boshqalar, madaniyatlararo aloqalarda yuzaga keladigan tarjima muammolarini chuqur tahlil qilganlar. Ularning tadqiqotlari, tarjimonda madaniy

realialarni saqlash va to'g'ri ifodalashning ahamiyatini ta'kidlaydi. Ularning fikriga ko'ra, tarjimon nafaqat tilni, balki madaniyatlararo aloqalarni ham yaxshi tushunishi lozim.

Umuman olganda, maqola tarjima jarayonida umumiy insoniy qadriyatlar va milliy-madaniy xususiyatlarning muhimligini, shuningdek, tarjima metodologiyasini rivojlantirishda madaniyatlararo farqlarni hisobga olish zaruratini ko'rsatadi. Tarjimonning madaniy bilimlari, til bilimi va psixologik yondashuvi bu jarayonda muhim rol o'ynaydi.

Milliy-madaniy xususiyatlar, o'z navbatida, tarjima jarayonida ko'plab muammolarni yuzaga keltiradi. O'zbek tilidagi iboralar, urf-odatlar, an'analar o'ziga xos so'z va iboralarni ingliz tiliga tarjima qilishda yuzaga keladigan qiyinchiliklar o'ziga xos. Buning natijasida ba'zi milliy xususiyatlar noaniq yoki noto'g'ri tarjima qilinishi mumkin. Misol uchun, o'zbek tilidagi "mehmondo'stlik" yoki "beshik-tomo" kabi iboralar ingliz tiliga aniq tarjima qilinmasligi, bu so'zlarning o'zbek madaniyatidagi chuqur ma'nosini aniq ifodalashni qiyinlashtiradi.

Madaniy farqlarni samarali tarjima qilishda bir qancha usullarni qo'llash mumkin. Tadqiqotda lingvistik ekvivalentlik, madaniyatlararo ekvivalentlik va adaptatsiya kabi metodologik yondashuvlar muhim o'rin tutadi. Lingvistik ekvivalentlik usuli tarjima jarayonida so'zma-so'z ekvivalentlar tanlashga asoslanadi, ammo bu usul milliy xususiyatlarni ifodalashda samarali bo'lmaydi. Madaniyatlararo ekvivalentlik esa, tarjimonni madaniy xususiyatlarni to'g'ri talqin qilishga undaydi. Tarjimada shaxsiy yondashuvlar ham muhim bo'lib, har bir tarjimonning madaniyatlarni tushunish darajasi va tilga bo'lgan bilimlari tarjima sifatiga bevosita ta'sir qiladi.

Madaniyatlararo farqlarni qabul qilish va tarjimaga ularni qo'shish, tarjimonning kreativligini oshiradi. Ba'zi hollarda, madaniy xususiyatlarni aniq va to'liq ifodalash uchun tarjimonda ba'zi o'zgartirishlar qilish zarur bo'ladi. Bu, ayniqsa, masalan, o'zbek tilidagi xalqona iboralarni ingliz tiliga moslashtirishda o'rinli bo'ladi. Shunday qilib, tarjimon faqat so'zlarni emas, balki madaniyatlarni ham anglab, madaniy kontekstni saqlab qolishi kerak.

Tarjima jarayonida ijtimoiy va siyosiy kontekstlarning ham muhim o'ri bor. Xususan, global siyosiy muammolar, millatlararo aloqalar va madaniy integratsiyalar tarjima jarayonida ko'plab o'zgarishlarga olib keladi. Madaniy qadriyatlar biror mamlakatning siyosiy yoki ijtimoiy holatini aks ettirgan holda, tarjimonning maqsadi shuni inobatga olgan holda tarjima qilishdir.

Tadqiqotda olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, tarjima jarayonida milliy-madaniy xususiyatlarni to'g'ri va samarali ifodalashning eng yaxshi yo'li — bu madaniyatlararo farqlarni chuqur anglash va mos yondashuvlarni tanlashdir. Umumiy insoniy qadriyatlar va milliy-madaniy xususiyatlarni tarjima qilishda tarjimonning ma'naviy va madaniy bilimlari muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, tarjimonning madaniy bilimlarini kengaytirish, milliy xususiyatlarni tushunish va ularga moslashish tarjima sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Shu bilan birga, tarjima jarayonini yanada samarali qilish uchun metodologik yondashuvlarni yangilash, tarjimonlar uchun madaniyatlararo treninglar tashkil etish

va o'quv dasturlarini takomillashtirish zarur. Tarjima faqat so'zlar emas, balki madaniyatlar, urf-odatlar va qadriyatlarni o'zgartirishni talab etadi. Bu boradagi ishlar davom ettirilishi kerak, chunki madaniyatlararo farqlarni to'g'ri tushunish va ifodalash o'zaro anglashuv va kommunikatsiya jarayonining asosidir.

Xulosa: Maqolalarda umumiy insoniy qadriyatlar va milliy-madaniy xususiyatlarning tarjima muammosi haqidagi tahlil, tarjima jarayonida yuzaga keladigan murakkabliklarni va ularni hal qilish yo'llarini yoritib berdi. Tarjima faqatgina so'zlar yoki iboralarni o'zgartirish emas, balki bir madaniyatdan boshqa madaniyatga o'tish jarayonidir, bu esa tarjimonning faqat til bilimiga emas, balki madaniy kontekstni tushunishiga ham bog'liqdir.

Tarjimaning eng asosiy maqsadi - bu asl matndagi mazmunni va ma'noni to'liq va aniq etkazishdir. Biroq, har bir madaniyatda umumiy insoniy qadriyatlar turlicha talqin qilinishi mumkin. Masalan, "erkinlik", "tenglik" yoki "adolat" kabi qadriyatlar, bir tomondan, global miqyosda teng ahamiyatga ega bo'lsa, boshqa tomondan, ularning yoritilishi va ifodalash usullari har bir millat va madaniyatda o'ziga xos bo'lishi mumkin. Tarjimon, shu qadriyatlarni ma'no va kontekstga mos ravishda ifodalashda, madaniyatlararo farqlarni hisobga olishga majbur.

Adabiyotlar ro'yhati

1. G'ofurova N. "Tarjima va madaniyat: Tarjimaning madaniy o'lehovlari". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi. 2018.
2. Mirzoeva D. "Madaniy-realistik yondashuvlar va tarjimadagi muammolar". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti. 2015.
3. Xudoyberganova A. "Tarjimaning madaniyatshunoslik aspektlari". Toshkent: Sharq. 2017.
4. Akhmedov A. "Tarjimaning milliy madaniyatga ta'siri". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti Nashriyoti. 2019.
5. Bekmuratova, S. M. Q. (2023). CULTURAL FEATURES OF PROVERBS IN ENGLISH AND UZBEK ON THE TOPIC OF HOMELAND. *Scientific progress*, 4(5), 153-157.
6. Bekmuratova, S. (2024). Linguocultural features of proverbs on the topic of patriotism in the Uzbek and English languages. *Modern Science and Research*, 3(1), 1-3.
7. Bekmuratova, S. M. K. (2022). TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN INCLUSIVE EDUCATION. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(3), 534-538.

POLIGLOTLIK VA UNING JADIDLAR IJODIDAGI TALQINI

Komilova Dildora,

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti o'qituvchisi

dkomilova703@gmail.com, tel: +998914442961

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijodkorlarning ko'p tilni bilishgani, bunga yoshlarni ham da'vat qilishgani, til va uning sofliqi uchun kurashishgani, til odobini targ'ib etishgani xususida fikr yuritilgan. Ularning bu haqdagi maqolalari, til odobi aks etgan she'riy misralari tahlilga tortilgan.

Kalit so'zlar: *til, til odobi, shoir, poliglot, g'azal, maqola, jadid.*